

รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังอำนาจที่มีต่อ
พฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ

กานต์นะรัตน์จรราม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัย วัฒนผลและสถิติการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา

เมษายน 2557

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณิพนธ์ของ กานต์นัระรัตน์ จรามร ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ดร.สมศักดิ์ ลิลา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.สมใจ นกดี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.สมพงษ์ ปั่นหุ่น)

คณะกรรมการสอบคุณิพนธ์

.....ประธาน
(ศาสตราจารย์ ดร.พจน์ สะเพียรชัย)

.....กรรมการ
(ดร.สมศักดิ์ ลิลา)

.....กรรมการ
(ดร.สมใจ นกดี)

.....กรรมการ
(ดร.สมพงษ์ ปั่นหุ่น)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุณิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แย้มกสิกร)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2557

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจากดร.สมศักดิ์ ลิลาอาจารย์ที่ปรึกษา
หลักคร.สมพงษ์ ปั่นหุ่นและดร.สมใจ นกคืออาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ
แนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดี
เสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขและ
วิจารณ์ผลงานทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นรวมทั้งให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบแก้ไข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังได้รับความอนุเคราะห์จากท่านนายแพทย์
สาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา สาธารณสุขอำเภอบางคล้า สาธารณสุขอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ประธาน
ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ผู้นำท้องถิ่น แกนนำสุขภาพประจำ
ครอบครัวอำเภอบางคล้าและอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ตลอดจนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริม
สุขภาพตำบลคอนจิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้
ในการวิจัยทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณแม่ พี่ น้องและเพื่อนร่วมงานทุกคนที่ให้กำลังใจและสนับสนุน
ผู้วิจัยเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูแด่เวทิตาแด่
บุพการี บุรพจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา
และประสบความสำเร็จมาจนตราบนับวัน

กานต์ระรัตน์ จรามร

50810272: สาขาวิชา: วิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา; ปร.ด. (วิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา)

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังอำนาจ/ พฤติกรรมการมีส่วนร่วม
ของชุมชน/ การส่งเสริมสุขภาพ

กานต์ระรัตน์ จรามร: การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังอำนาจที่มี
ต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ (THE MODEL OF
EMPOWERMENT PARTICIPATORY ACTION RESEARCH WITH THE COMMUNITY
PARTICIPATION BEHAVIOR IN HEALTH PROMOTION) คณะกรรมการควบคุม
วิทยานิพนธ์: สมศักดิ์ ลิลา, กศ.ด., สมพงษ์ ปันหุ่น, คร.ด., สมใจ นกดี, กศ.ด. 284 หน้า. ปี พ.ศ.
2556.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของ
ชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ สร้างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้าง
พลังอำนาจและศึกษาผลการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังอำนาจ
ที่มีต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาใน
ระยะแรกได้แก่แกนนำสุขภาพประจำครอบครัวจำนวน 295 คนและในระยะสุดท้ายได้แก่แกนนำ
สุขภาพประจำครอบครัวจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามการมีส่วนร่วมด้าน
การส่งเสริมสุขภาพในชุมชนและแบบสอบถามพฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริม
สุขภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน โดยใช้โปรแกรม
LISREL 8.72 เพื่อวิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยปรากฏว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชน
ด้านการส่งเสริมสุขภาพมากที่สุดได้แก่การติดต่อสื่อสาร รองลงมาคือแรงจูงใจและเจตคติต่อการมี
ส่วนร่วม ส่วนบรรยากาศในองค์กรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนด้าน
การส่งเสริมสุขภาพ โดยรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังอำนาจที่สร้าง
ขึ้นได้แก่หลักสูตรพัฒนาศักยภาพแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมมี
ส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งผลการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วม
แบบเสริมสร้างพลังอำนาจที่มีต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ
พบว่าพฤติกรรมมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการ
ทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมี
ส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและชุมชนซึ่งควรมีการ
นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานุเคราะห์ในด้านอื่น ๆ ต่อไป

50810272: MAJOR : EDUCATIONAL RESEARCH ,MEASUREMENT AND STATISTICS; Ph.D. (EDUCATIONAL RESEARCH, MEASUREMENT AND STATISTICS)
KEYWORDS: EMPOWERMENT PARTICIPATORY ACTION RESEARCH/ THE COMMUNITY PARTICIPATION BEHAVIOR/ HEALTH PROMOTION
KARNNARUT JARAMORN: THE MODEL OF EMPOWERMENT PARTICIPATORY ACTION RESEARCH WITH THE COMMUNITY PARTICIPATION BEHAVIOR IN HEALTH PROMOTION: SOMSAK LILA, Ed.D., SOMPHONG PUNHOEN, Ph.D. SOMJAI NOKDEE, Ed.D. 284 p., 2013.

The purpose of this research was to study influence of factors affecting effective the community participation behavior in health promotion, building the model of empowerment participatory action research and study the effects of the model of empowerment participatory action research with the community participation behavior in health promotion. The sample consisted of 295 family health leader in first phase and 30 family health leader in final. The research instrument included the community participation in health promotion and the community participation behavior in health promotion. Data were analyzed by basis statistical analysis program, the causal relationship model through LISREL 8.72 and the content analysis was also used.

The results indicated that the influence of factors affecting effective the community participation behavior in health promotion from the highest effects toward least effects as the following results; communication, motivation and attitude toward participation. Indirect effective the community participation behavior in health promotion was organization climate. The model of empowerment participatory action research was the community participation in health promotion of family health leader competency development program. And the finding was significant of the community participation behavior in health promotion between pretest and posttest groups. It can be conclude that the model of empowerment participatory action research was an effective developing in family health leader at both the individual, community level and it were made personal and community change. Thus it should be applied further to the training personal in other workers.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฌ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
คำถามของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างพลังอำนาจ.....	26
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมของชุมชน.....	43
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ.....	71
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	83
ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วม ของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	84
ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้าง พลังอำนาจ.....	97
ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้าง พลังอำนาจที่มีต่อพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	105

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	113
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	115
ตอนที่ 2 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังอำนาจ ที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	133
ตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้าง พลังอำนาจที่มีต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	136
5 สรุปและอภิปรายผล.....	163
สรุปผลการวิจัย.....	164
อภิปรายผล.....	166
ข้อเสนอแนะ.....	171
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	174
บรรณานุกรม.....	175
ภาคผนวก.....	194
ภาคผนวก ก.....	195
ภาคผนวก ข.....	237
ภาคผนวก ค.....	264
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	286

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 คุณลักษณะของงานวิจัยแบบดั้งเดิมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	13
2 ค่าสถิติและเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	92
3 จำนวนและร้อยละของแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวจำแนกตามข้อมูลทั่วไป.....	116
4 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และค่าความโด่งของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม.....	118
5 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในตัวแบบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	120
6 สรุปค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	121
7 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการติดต่อสื่อสาร.....	124
8 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลเจตคติต่อการมีส่วนร่วม.....	125
9 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลบรรยากาศในองค์กร.....	126
10 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลแรงจูงใจ.....	127
11 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	128
12 ค่าสถิติจากการทดสอบตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์.....	129
13 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	131
14 การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ของตำบลคอนนิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา.....	144
15 สรุปผังจุดหมายปลายทางด้านสุขภาพตำบลคอนนิมพลี.....	147
16 จำนวนและร้อยละของแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวจำแนกตามข้อมูลทั่วไป.....	155
17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการส่งเสริมสุขภาพก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	157

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	7
2 รูปแบบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	82
3 ขั้นตอนการศึกษาวิจัยระยะที่ 1.....	84
4 ขั้นตอนการศึกษาวิจัยระยะที่ 2.....	97
5 โครงสร้างกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังอำนาจ.....	100
6 ขั้นตอนการศึกษาวิจัยระยะที่ 3.....	105
7 รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดซ้ำและมีการจัดการกระทำ.....	107
8 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้านการติดต่อสื่อสาร.....	124
9 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเจตคติต่อการมีส่วนร่วม.....	125
10 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันบรรยากาศในองค์กร.....	126
11 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแรงจูงใจ.....	127
12 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	128
13 ผลการตรวจสอบโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการส่งเสริมสุขภาพ.....	130
14 โครงสร้างกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมแบบเสริมสร้างพลังอำนาจ.....	133
15 แผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์ฉบับปฏิบัติการด้านสุขภาพตำบลดอนจิมพลี.....	148